

sve ploče englberta hamperdinka

David Albahari

Znam da mi nećeš poverovati, reče devojka, ali kada smo sami, on mi pušta Englberta Hamperdinka.

Ne, reče devojka, Englberta Hamperdinka! Ne mogu da verujem!

Da, reče devojka, ima sve njegove ploče i pušta ih redom, po vremenu objavljivanja.

Koliko je to ploča? upita devojka.

Kako ti misliš? reče devojka.

Koliko ukupno ima ploča? upita devojka.

O, reče devojka, ne znam. Ima dosta, ali ne znam koliko. Zašto?

Onako, odgovori devojka. Pomislila je: Ako mi sada kaže: U prvi mah došlo mi je da povratim, ali sada, posle toliko meseci, gotovo da ne primećujem šta svira, mislim –

U prvi mah, reče devojka, došlo mi je da povratim, ali sada, posle toliko meseci, gotovo da ne primećujem šta svira, mislim, sasvim je svejedno šta slušaš ako stvarno ne slušaš to što svira, u tom slučaju nema nikakve razlike između Englberta Hamperdinka i nju vejava, je li tako?

Da, reče devojka, tako je. Pomislila je: Ako mi sada kaže: Međutim, čini mi se –

Međutim, reče devojka, čini mi se da u svemu tome, u tome što pušta samo Englberta Hamperdinka, postoji nešto više, suptilnije, neki gotovo tajni proračun. Znaš li kako sam to utvrdila?

Ne znam, reče devojka.

Nije u pitanju samo raspored pesama, reče devojka, nego i raspored poteza. On u svaku pesmu proprati istovetnim potezima, razumeš šta hoću da kažem?

Ne razumem, reče devojka. Pomislila je: Ako mi sada kaže: Kako ne razumeš? On –

Kako ne razumeš? reče devojka. On ne ponavlja samo redosled pesama, nego i redosled svojih postupa. Svaki put kada sam kod njega, mi slušamo jedne iste pesme, ali i provodimo jedno isto veče. Ništa se ne menja. On je uvek jednako obučten, uvek u istom trenutku, uz određenu pesmu, donosi piće, uz određenu pesmu govori određene stvari, uz određenu pesmu se svlači.

A ti? upita devojka.

Šta? reče devojka.

Da li si uvek jednako obučtena? upita devojka.

Ne, reče devojka, zamisli to. Naravno, tek kada sam treći put došla počela sam da shvatam obrazac. Drugi put sam bila odviše uzbuđena, ili prestrašena, da bih uvidela o čemu se radi, ali treći put, treći put već sam znala, ali ipak nisam znala šta da radim u vezi s odočom, pa sam četvrti put došla isto odočena kao prvi put, ali izgleda da to njemu ipak ništa ne znači, tako da peti put već više nisam znala u čemu sam bila drugi put, a šesti put sam došla sasvim drugačija, nikada nisam bila tako obučtena, ali on nije ništa rekao.

Možda, reče devojka, možda mu uopšte nije važno ko dolazi. Pomislila je: Ako mi sada kaže: Ne, ne verujem –

Ne, reče devojka, ne verujem da je u pitanju bilo koja devojka.

Misliš li, reče devojka, da s drugim devojkama nije isti takav?

Ja sam mu prva devojka, reče devojka. Pre mene nije imao nijednu drugu.

Ko ti je to rekao? upita devojka. Pomislila je: Ako mi sada kaže: On –

On, reče devojka. Ko bi mi rekao?

I ti mu veruješ? reče devojka.

A ti mu ne bi verovala? odgovori devojka.

Ne znam, reče devojka, zavisi. Pomislila je: Ako mi sada kaže:

Od čega? upita devojka.

Ne znam, reče devojka. Morala bih da budem s njim da bih znala. To se zna, to se ne pita.

Ja ga nisam pitala, reče devojka, sam mi je rekao.

Da, reče devojka, tako sam i mislila.

Zar je to loše? upita devojka.

Ne znam, reče devojka. Zavisi, ali ne znam od čega. Pomislila je:

Ja sam, znaš, reče devojka, htela to da promenim, ali to nije lako. Nije lako kada vidiš da neko s tolikom posvećenošću radi neke stvari, i ti sada treba da mu kažeš da nije tako, i da stvari ne izgledaju onako kako on misli da izgledaju već nekako drugačije, a ni ti ne znaš kako *doista* izgledaju. Da li znaš?

O, ne, reče devojka, to niko ne zna.

Ali treba da vidiš *izraz* na njegovom licu, reče devojka, treba da vidiš njegovo *celo* lice! Kada bi to videla, ne bi mogla tek-tako da predlažeš da sve izmenim.

Nisam to ni predložila, reče devojka.

Kada bi se *samo jedna* stvar promenila, reče devojka, sve bi se promenilo. Možda ni *on* više ne bi bio *on*.

Da, reče devojka, u pravu si. Pomislila je:

I ne samo to, reče devojka, ne samo to. Ako bi se sve to desilo, možda ni *ja* ne bih više bila *ja*. Razumeš?

Ne razumem, reče devojka.

Kako ne razumeš? upita devojka.

Jednostavno ne razumem, reče devojka.

Svejedno, reče devojka, *ja* ne bih bila *ja*, to je sve.

prevedena proza

zlatni soko vincenzo pardini

Po osamljenoj kući vetar je zviždao na sve strane, kao kad pobesneli čovek počne da lupa šakom o kafanski sto. Dim s ognjišta širio se po sobi na sve strane, kao da je hteo da pobegne od sebe samog.

S kuhinjskog prozora mogli su se videti brežuljci i ogolela stabla, beživotna trava i šikara, sva iskrivljena pod udarima severca. Ali, po lepom vremenu, to mesto izgledalo je mnogo pitomije: svitanje bi ispunjavalo prozore uz sve jači refleks, koji bi se, praćen svetlom, pretvarao u dan.

Evaristo je osluškivao babine korake, a uskoro zatim, po kamenim stepenicama, začuli su se i mamini. Obmotavši oko sebe još čvršće kao sneg beo čaršav, on utonu u maštanje.

Zatim tiho (dve žene su, ko zna zbog čega, želele da se probudi što kasnije), spusti noge na pod, i bosonog priđe prozoru; kolenima dotaknu prozorsku dasku.

Jutarnji vazduh i čitav niz emocija doveli su ga u čudna i njemu do tada nepoznata stanja duše. Patio je jer nije uspevao da pronađe prave reči da sve to izrazi.

Spustio je gaće.

Dopadao mu se žučkasti mlaz mokraće koji je prskao na sve strane. Trgnuvši se, uspeo je da poslednju kap usmeri na prozorsku dasku, i pomirisao je, sagnuvši glavu.

Na um mu pade Eugenia, devojčica koju je, iz uspešno odabrane zasede, video kako čuč i piški: video je kako joj odande, između butina, šušti mokraća boje čaja, posle čega se devojčica, obrisavši se dlanom, digla, na brzinu navukla gaćice i dala se u beg.

Od tada ga je za Eugeniu vezivala neka, njemu neobjašnjiva, ljubav.

Evaristo baci pogled na livade, i on se zaustavi na planini-skrovištu biljaka i velikih ptica.

Oblici su u apeniške vrhove plovili niski i pepepljasti, ali je nebo bilo plavo. U kasno jutro, planina bi posakrala sve te litalice po ko zna kakvim pećinama.

Evaristo bio s prozora, zaboravljajući na vreme, posmatrao kakvu divlju svinju ili fazane, kako se bešumno i oprezno izvlače iz čestara. U prvi mah bi se ponašali kao i sve druge životinje, sve dok ne osete na sebi nečije poglede, i tada bi, trgnuvši se, nestali. U pamet mu se, ka nešto neponovljivo, urazala divlja svinja, ružna i nakostrešena, neugodnog i nepoverljivog izgleda. Nikada mu nije pošlo za rukom da vidi lisiću, ali čuo je kako zavija kako urla, kao da se podsmeva.

Baba je izašla iz staje noseći vedro mleka, a mama je u polju kosila travu.

U njihovoj kući nije bilo muškaraca da se bave povrtarstvom, ali bi navraćali, naročito s večeri.

Evaristo bi čuo njihove glasove u podrumu. Često bi čuo i mamu kako se smeje, i osetio bi ljubomoru što se smeje na takav način. Bilo mu je zabranjeno da silazi u podrum, ali je kroz pukotine na vratima video stolice, sto i paravan.

Često bi se događalo da utone u san, dok bi se odozdo još čuli šumovi i glasovi.

Tih dana se završila i škola. Da bi stigao do nje, Evaristo je morao da pešači planinom, sve tamo do doline. Ali kako u odlasku, tako bi i na povratku uvek pronašao nekoga ko je išao istim putem. Kada bi išao sam, morao je da pazi da ne zakasni: sve ga je privlačilo, i vreme bi prolazilo a da on to i ne primeti.

Majke ostalih dečaka su ga svojim pogledima dovodile u nepriliku.

Čuo je kako je jedna od njih, razgovarajući sa susetkom, rekla: »To je sin one. ...« Ostatak su izrekle šapatom.

Iz šume se dizao hladan povetarac koji kao da je donosio svežinu planinskog snega. U zavisnosti od toga s koje strane je dolazio vetar, dolazili bi i zvuci zvonaca: stada su se napasala tamo gore, na ivici pašnjaka, pod samom planinom; tamo, odakle dolaze oluje.

Baci pogled prema nebu i, iz navike, prema liticama s gnezdima. Kao i obično, oseti želju da krene u tumaranje po šumama. Ali mama i baba su se uvek ljutile zbog toga, i on je baš pošteno morao da se potruži da ih ubedi da ga puste.

Dve žene su bile nezadovoljne možda i zbog toga što su želele da bude drugačiji, a ne neprestano sam, ponekad zanesen i ukočen kao kamen u uglu kolibe, dok uhodi i prisluškuje ko zna šta, ili hvata mrave pa ih zatvara u prazne kutije pilula s natpisom »Valda«.

Leti bi i kuću ispunio zrikavcima. Jedan od njih izdržao je u kuhinji nekoliko meseci. Prvih noći na prag zime, njegova pesma je postala tužna i plačna. Nikako nisu mogli da otkriju gde se zavukao.

Majka je počela (a to ga je strašno nerviralo) da ga češlja i da mu na uho šapuče sve one uobičajene gluposti, ali glasom drugačijim od onog koji je čuo kada bi razgovarala s muškarcima u podrumu.

»Juče sam videla učiteljicu. Pričala mi je o tebi. Rekla sam joj da vrlo lepo recituješ pesme. Hoćeš li joj izrecitovati neku od njih?«

– »Neću.«

– »Ali zašto?«

– »Otkud znam zašto!«

»Kaži mi bar o čemu razmišljaš po čitave dane?«

»Ma...«

»Kako to, ma; o nečemu moraš da razmišljaš!«

»Ne znam o čemu razmišljam. Ali ponekad mi padne na pamet zlatni soko, onaj što ima gnezdo u pećini punoj vila i koga čak ni orao ne može da uhvati.«

»Ko ti priča o svim tim stvarima?«

»Tinke.«

I tog dana se uputio u šumu. Bio je zadovoljan zbog toga: predosećao je da će sresti Tinke.

Taj čovek s pulsirajućim i jako naglašenim venama na slepočnicama, stalno u nekom begu, ulivao mu je osećanje sigurnosti, i on se, i ne primećivši, identifikovao s njim. Nasuprot tome, ostali muškarci bi ga pozdravljali i obračali mu se kao da hoće da mu komanduju. Tada bi osetio kako ga guše crvenilo u licu i bes. I razmišljao je kako bi za njega bilo strašno imati oca: razmišljajući o tome, nikako nije mogao da ga zamisli drugačijim od Tinke.

Susreo se s lovcem (»Ko se voli, taj se sanja« – pomisli Evaristo) u hrastovoj šumi. I Tinke, koji nikada nikoga nije pozdravljao, već odmah počinjao razgovor: reče: »Po jednoj staroj, mudroj izreci, koju malo njih zna, onaj kome bi pošlo za rukom da ulovi zlatnog sokola ili da ga pronađe ubijenog od kakve životinje, uspeo bi da izbegne mnoge nesreće u životu.«

Evaristo nije baš sasvim shvatio značenje reči »nesreća«, ali je nekom dečijom intucijom osetio da to znači izbeći sve ono što bi moglo da usmrti čoveka.

Tinke je zatim, s dve puške o ramenu i s bodežom o pojasu, poskakujući, krenuo dalje.

Okrenuvši se, Evaristo se i sam za tren oka nađe pred Eugeninjom kućom. Pogleda na sve strane, ali je ne opazi. Obuzeće ga uzbuđenje i neko zadovoljstvo, a uz to i još nešto što nije umeo da objasniti.

Hodao je po zelenišu prepunom paprati i žutilove trave. U vazduhu se osećao miris biljaka. U tišini